

voor de regio als men bedenkt dat de afdeling Horst a/d Maas met zijn ongeveer 900 volken per jaar goed is voor € 22 miljoen aan door bijen bestoven producten. Bijen voegen veel toe aan de land- en tuinbouw in dit gebied. Wij wensen de nieuwe imkers veel succes met het bijenhouden.

ALV VBBN zaterdag 19 maart 2005

De Algemene Ledenvergadering wordt gehouden op zaterdag 19 maart 2005 in het Congresgebouw van het Wageningen Internationaal Congres Centrum (WICC), Lawickse Allee 11 te Wageningen, aanvang 10.00 uur, einde 12.30 uur.

Vanaf 09.30 uur ontvangst met koffie.

Agenda

1. Opening door de voorzitter, dhr. Jos Plaizier
2. Notulen ALV 27 maart 2004, zie BIJEN september 2004
3. Mededelingen en ingekomen stukken
 - a. Stichting m.b.t. expositie Bijenhuis
 - b. Apimondia Ierland, 21-26 augustus 2005
4. Jaarverslag 2004
5. Financiële jaarstukken 2003/2004
 - a. Vragen over de financiële stukken dienen uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk te worden ingediend
6. Commissie Nazien Boeken
 - a. Verslag van de commissie
 - b. (her)Benoeming leden van de Commissie
7. Begroting 2004/2005 en meerjarenraming VBBN
 - a. Opmerkingen over de begroting dienen uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk te worden ingediend
8. Verkiezingen Hoofdbestuur
 - a. De heer Jos Plaizier is aftredend en stelt zich herkiesbaar.
 - b. De heer Rob Nijman is aftredend en stelt zich herkiesbaar
 - c. De heer Henk van der Scheer is aftredend en stelt zich herkiesbaar
 - d. De heer Henk Zomerdijk is aftredend en stelt zich herkiesbaar
 - e. De heer Kees Bos, penningmeester, is aftredend en niet meer herkiesbaar. Omdat er vorig jaar geen kandidaat is gevonden voor penningmeester is de heer Bos nog voor één jaar aan gebleven.
 - f. Het bestuur stelt voor te verkiezen tot nieuw lid van het HB de heer Werner Vorstman. De heer Vorstman zal de functie van penningmeester gaan bekleden.
9. Voortgang gesprekken BvB ZLTO en VBBN
10. Voorstel HB t.a.v. blad BIJEN
11. Beleidsplan 2004-2009
12. Activiteitenplan 2005

13. PAUZE
14. Onderscheidingen
15. Toekenning geldprijs Dick Vunderinkfonds
16. *Bijenhouden.nl*
17. Het maandblad BIJEN
18. Rondvraag

Bij voorkeur vragen schriftelijk indienen tijdens pauze.

19. Sluiting om 12.30 uur

Na de sluiting van de ALV wordt u de mogelijkheid geboden de lunch met koffie/thee te nuttigen in het Bijenhuis te Wageningen. Een lunchpakket à €2,70 kunt u reserveren per telefoon (0317) 42 24 22, per fax (0317) 42 41 80 of E: vbbn@vbbn.nl

Na de lunch start om 14.00 uur het middagprogramma.

Middagprogramma ALV

Thema: Kleine bijenkastkever

Gezien de actualiteit en vraag naar informatie wordt het middagprogramma van de ALV geheel gewijd aan de Kleine bijenkastkever.

Spreekers:

- 14.00 uur: drs. Jan Krikken, entomoloog en Adjunct-directeur Museum Naturalis, Leiden: 'Hoe herkennen we de Kleine bijenkastkever (*Aethina tumida*)'.
- 14.30 uur: Prof. Frans Jacobs, Laboratorium voor Zoöfysiologie, Universiteit Gent, België: 'Kleine bijenkastkever: consequenties voor de imker. Herkenning in de bijenkast en mogelijkheden voor preventie en bestrijding'.
- 15.15 uur: Gelegenheid tot het stellen van vragen.
- 15.30 uur: Sluiting.

Hoe komt u bij het Congrescentrum

WICC/IAC? adres: Lawickse Allee 11 Wageningen

Openbaar vervoer:

- Vanaf station Arnhem: Midnet bus 50, 80 en 81 (resp. richting Utrecht, Amersfoort en Utrecht)
- Vanaf station Ede/Wageningen: Midnet bus 83 en 84
- Vanaf station Rhenen: Midnet bus 50, 80 en 81 (richting Arnhem)

Voor alle bussen geldt: halte WICC/IAC

De treintaxi brengt u vanaf station Ede/Wageningen tot voor de deur van het Congrescentrum. (Is die er nog??)

Met de auto:

- Via N225 vanaf Rhenen/Breda (A15), 1e kruispunt met verkeerslichten (links Kortenoordallee, rechts Costerweg, recht door Lawickse Allee), recht oversteken en direct de ventweg aan uw rechterhand nemen, na 200 m parkeer-ruimte IAC aan uw rechterhand.
- Als u het terrein van het Bijenhuis verlaat gaat u rechtsaf, bij de verkeerslichten recht door (Nijenoordallee). Deze weg volgen tot tweede verkeerslicht (u rijdt tegen het Agrobusinesspark aan), linksaf de Kortenoordallee op, doorrijden tot het tweede verkeerslicht (rechtsaf is richting Rhenen). U slaat hier linksaf richting Centrum, meteen de ventweg aan uw rechterhand inrijden, na 200 m parkeer-ruimte IAC.

- Vanaf Ede (A12) richting Wageningen rijden, op het kruispunt (verkeerslichten) met de Nijenoordallee (links Restaurant 'Het Gesprek') rechtsaf slaan. Zie verdere aanwijzingen hierboven vanaf 'Nijenoordallee'.
- Vanaf Arnhem/Nijmegen: bij het vierde verkeerslicht (Forddealer Van der Kolk) linksaf richting centrum en meteen weer rechts.
- a) op het parkeerterrein rechts meteen parkeren (betaald), volg het voetpad over de gracht naar het WICC/IAC;
- b) eerste weg rechtsaf, einde weg weer rechts, na ca. 100 m rechts parkeerruimte WICC/IAC.

Onderscheidingen VBBN 2004

Marga Canters/Gerda Bogaards

In de tweede helft van 2004 mochten weer diverse VBBN-leden een blijk van waardering ontvangen.

58

Verenigingsspelden worden uitgereikt bij langdurig lidmaatschap: leden die 25 jaar lid zijn ontvangen een verzilverde speld, bij een lidmaatschap van 40 jaar ontvangt men een vergulde speld.

Erespelden krijgen zij die een bestuursfunctie hebben uitgeoefend over een periode van 10 jaar (verzilverd) en 25 jaar (verguld).

Een *ereshildje* wordt uitgereikt aan leden die 50 jaar lid zijn.

Een *oorkonde* wordt uitgereikt aan leden die zich op een of andere wijze verdienstelijk hebben gemaakt voor de subvereniging, of die langer dan 60 jaar lid zijn.

Een *ererkorfe* komt toe aan degenen die zich verdienstelijk hebben gemaakt op meer dan plaatselijk niveau.

Het Hoofdbestuur van de VBBN wil de leden die hiervoor in aanmerking kwamen nogmaals danken voor hun trouwe lidmaatschap en hun inzet voor de Vereniging. De namen van ontvangers van een erespeld staan **vet** gedrukt.

Arnhem/Velp: Gunning, F., **Simon M.**

Assen: Heuvel, T.v.d., Meijer, O.de (ereshildje)

Ruiter, J.de

Bathmen: Bakker, J.W., Broekhuis, A.J.

Den Haag: Gelderen, L.van

Ermelo: Bekker, B., Groot, J.de

Hengelo Gld.: Lijftogt, W.

Hoogeveen: Mensink, J.W.H.

Made: Visser, D.de

Musselkanaal: Westen, A.J.

Staphorst: Bloemert, W., Dunnink, J., Dunnink, L., Harke, J., Koster, H., **Stegeman, P.**, Stegeman sr., P., Timmerman, H. (ereshildje), Woltinge, H.

Steenwijk: **Beek, A.A.van, Brandsma, J., A.A.van, Brummen, M.van, Have, H.J.van**

Vaassen: Norel, M.van

100-jarig Leersum

Op 5 november 2005 bestaat onze imkervereniging honderd jaar. Ter gelegenheid van dat feit heeft B & W van Leersum ons de gelegenheid geboden om een expositie

over bijen in te richten. Het gemeentehuis heeft een mooie ruimte om schilderijen op te hangen en er is ook voldoende ruimte om beelden op sokkels te plaatsen, eventueel in vitrines. De expositie kan door ons ingericht worden op 3 en 4 november 2005 en de ontruiming is gepland op 19 november 2005.

Ons verzoek is aan collega imkers, die zich ook met kunst-uitingen over het bijenleven bezighouden of vrienden hebben in het schilders- of beeldhouwerswereldje, en hun werken graag zouden willen exposeren in Leersum, contact op te nemen met: Wout Epping, Roekenes 54, 3956 RS Leersum, 0343-45 14 07, E: epping44@zonnet.nl. Om een selectie te maken uit het aanbod zou een foto van het object zeer welkom zijn. Aan de expositie zijn geen kosten verbonden en al het geëxposeerde materiaal is verzekerd.

Websites VBBN

Roel ten Klei, bedrijfsleider Het Bijenhuis

De VBBN beweegt zich als moderne vereniging ook op de elektronische snelweg. De kosten daarvan komen tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

De sites die onder de VBBN vallen zijn:

www.bijenhouden.nl, www.vbbn.nl, www.bijenhuis.nl, en

www.bijen.info

www.bijenhouden.nl

Onder deze site vallen het imkerforum en www.bijen.info.

Momenteel zijn er 1173 geregistreerde forumdeelnemers. Van deze deelnemers zijn er gemiddeld altijd wel vijf (naast de geregistreerde bezoekers) tegelijkertijd op het forum aanwezig, afhankelijk van het tijdstip van de dag. Het aantal abonnees op de forumkrant is nu 138. Het grootste aantal bezoekers tegelijkertijd op het forum was op 21 september jl. om 22 uur 16: 53 bezoekers.

De laatste tien maanden zijn er totaal 39.308 bezoekers geweest dus ongeveer ongeveer 125 bezoekers per dag; de meesten blijven ongeveer 10 à 15 minuten op het forum.

www.vbbn.nl

Deze site wordt door ongeveer 80 bezoekers per dag bezocht, de laatste tien maanden: 26.260 bezoekers.

www.bijenhuis.nl

Hierop komen gemiddeld 36 bezoekers per dag snuffelen in het assortiment; de afgelopen tien maanden 10.857 bezoekers.

www.bijen.info

Het betreft hier het online 'groentjes'-archief, dat nog steeds niet erg bekend is bij de forumbezoekers.

Gemiddeld komen er 8 bezoekers per dag, de laatste tien maanden 2.800 bezoekers waarvan 80% afkomstig is uit Nederland en 3% uit België.

Het bezoek aan de sites www.bijenhouden.nl en www.bijenhuis.nl komt voor grofweg 75% uit Nederland, een kleine 10% uit België, de rest komt uit de hele wereld of is onbekend.

Van het bezoek aan de VBBN site komt gemiddeld 65% uit Nederland, een klein deel uit België en het restant uit de wereld.

Virussen en varroa besproken

Deel 1: virussen

Henk van der Scheer en Marcel Simon, VBBN-werkgroep Bijengezondheid

Op 6 november 2004 was er weer een bijeenkomst van de bijengezondheidscoördinatoren in het Bijenhuis. Ditmaal waren als sprekers uitgenodigd Dr. Reinhold Siede, onderzoeker virologie aan het Bieneninstitut Kirchhain in het Bundesland Hessen in Duitsland en Ing. Jeroen Donders, onderzoeker bij PPO-Bijen te Wageningen. Eerstgenoemde sprak over virussen bij honingbijen en de eventuele relatie tussen virussen en het optreden van sterfte van bijenvolken in najaar en winter. De ander vertelde over het varroa-onderzoek bij PPO-Bijen in het afgelopen jaar. In deze bijdrage gaan we in op het virus-verhaal. Een volgende keer zullen we over het varroa-deel verslag doen.

Soorten Virussen bevatten slechts genetisch materiaal, meestal RNA en soms DNA, met daarom heen een eiwitmantel als omhulsel. Voor hun levensactiviteiten (stofwisseling en vermeerdering) hebben ze een gastheer cel nodig. Buiten een bijencel 'leeft' en vermeerdert een virus zich dus niet. In die situatie houden ze het meestal niet lang vol, hooguit een paar maanden. Bij de honingbij zijn tot nu toe 18 verschillende virussen gevonden, maar daarvan zijn er slechts zes van belang, omdat die afwijkingen/ziekten kunnen veroorzaken. Dat betreft het verkreukelde vleugels virus (DWV), het zakbroedvirus (SBV), het acute paralyse virus (APV), het chronische paralyse virus (CPV), het zwarte koninginnencel virus (BQCV) en het Kasjmir bijen virus (KBV). Met uitzondering van BQCV wordt het optreden van de andere virussen geassocieerd met een sterke varroabesmetting. De meeste deskundigen houden die associatie verantwoordelijk voor de ernstige najaars- en wintersterfte in 2002/2003. In Duitsland stierf toen ongeveer een derde van de volken, in Zwitserland ongeveer een kwart. Toch zal meer onderzoek nodig zijn om die gedachte te kunnen onderbouwen.

Voorkomen en verspreiding Onderzoek in Hessen toonde aan dat APV, SBV en BQCV daar wijd verspreid voorkomen, zonder direct zichtbare schade te veroorzaken. In de winter waren minder volken aantoonbaar besmet dan in de zomer en herfst. Er moeten daarom factoren verantwoordelijk zijn voor de escalatie van het stadium van virusbesmetting naar dat van ziekte. Andere onderzoekers hebben deze virussen aangetoond in de varroamijten. Ook is aangetoond dat besmette mijten die virussen kunnen overdragen op gezonde bijen. Varroamijten kunnen dus als verspreider (vector) fungeren. Niet alle virusziekten hebben we te wijten aan de komst van de varroamijten. Ook voor het varroatijdperk zijn veel gevallen van virusziekten beschreven, met name zakbroed (SBV). In Hessen verschilt de mate van besmetting van volken met virussen per imkerij. De oorzaak daarvan is (nog) niet bekend. Omdat in feite besmetting met virussen algemeen voorkomt is het ruimen van zieke volken (zoals bij AVB gebeurt) zinloos. Virusziekten zijn dan ook niet aangifteplichtig.

Ontstaan van de ziekte Van KBV is bekend dat het in bijenpoep voorkomt en dat poephoopjes in cellen kunnen

voorkomen. Daardoor raken schoonmaaksters tijdens hun activiteiten besmet, krijgen het virus in de maag en poepen dat weer uit. Pas als de darmwand van deze bijen doorlaatbaar wordt, komen de virusdeeltjes in de haemolympe terecht en raakt ook het zenuwstelsel besmet. Dit laatste leidt tot oriëntatiestoornissen met als gevolg krabblaars voor de kast. Het in sterke mate optreden van *Nosema apis*, een ééncellige dierlijke parasiet, leidt tot aantasting en perforatie van de darmwand. *Nosema* is daarmee een faktor voor het optreden van ziekte door KBV. Andere manieren van virus-overdracht zijn de volgende. Verspreiding binnen de bij via de darmwand naar het bloed en daarmee naar zenuwknoten en kopklieren. De besmette voedsterbijen maken dan voedsap dat besmet is met virus, zowel bij KBV als bij SBV. Via dat besmette voedsap verspreiden de virussen zich heel snel door het broednest. Varroamijten die besmet zijn met KBV, steken in gezonde bijen en brengen de virusdeeltjes direct in de haemolympe. Die varroamijten zijn tevoren besmet geraakt doordat ze zich hebben gevoed met de haemolympe van een bij die met dat virus is besmet. (Volgens Siede is het aftappen van haemolympe van een bij door een varroamijt veel minder erg voor die bij dan het besmetten van die bij met KBV-deeltjes door de mijt.) In geval van CPV dragen bijen dit virus onderling over door lichaamscontact. Bij dat contact worden haren afgebroken en via die haarbeschadigingen (wonden) kan het virus binnenkomen. Epidemische uitbraken van deze virusziekte worden in verband gebracht met de bijendichtheid in een kast, het verzamelen van veel honingdauw en ongunstige weersomstandigheden. Ook de imker kan bijdragen aan de verspreiding van virussen, met name door frequente uitwisseling van raten tussen de verschillende volken.

Herkenning van een virusziekte Als besmetting overgaat in ziekte, dan valt op dat de betreffende volken het niet meer goed doen. Daarnaast kunnen bepaalde symptomen waarneembaar zijn. Dat betreft bijvoorbeeld veel krabblaars voor de kast of veel verlies van vliegbijsen door oriëntatiestoornis. Ook komen broedafwijkingen (geur, dode larven, enz.) voor of afwijkingen bij volwassen bijen (sterk verkorte vleugels, verkreukelde vleugels, zwart achterlijf zonder haren). Een laboratorium-analyse is dan nodig om met zekerheid te kunnen vaststellen of er één of meer virussen in het spel zijn. Overigens komen APV en BQCV zo algemeen voor, dat een positieve analyse op deze virussen weinig zegt.

Bestrijding Volken hebben een zelfhelend vermogen en kunnen soms virusziekten de baas worden, zoals in het geval van zakbroed. De imker kan alleen in de preventieve sfeer imkerteknische maatregelen tegen virussen nemen. Dat betreft het volgende.

- Vervang donkere ramen. Die bevatten virussen. Laat dus regelmatig nieuwe raten bouwen.
- Las een broedstop in (kunstzwermen maken) om virusziekten te voorkomen of te genezen.
- Verbeter het milieu van de stand (minder vochtig en/of minder donker).
- Vervang de koningin (omdat er genetische verschillen in vatbaarheid voorkomen).

- Bestrijd de varroamijten. Daarmee wordt een belangrijke (verspreidings)vector uitgeschakeld. Een Duits gezegde luidt: 'Wer die Milbe im Griff hat braucht Viren nicht zu fürchten.'

Inbinden maandblad BIJEN

U leest op dit moment het tweede nummer van 'BIJEN, Maandblad voor imkers' van deze jaargang. Een manier om uw maandblad mooi te houden is door deze te laten inbinden.

De VBBN biedt de lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad BIJEN in te laten binden.

De ingebonden jaargangen krijgen een donkergroene harde kft met goudkleurige opdruk op de rug.

Om kostenverhoging tegen te gaan doet de binder het verzoek om alle nietjes voorzichtig uit de bladen te verwijderen. Levert u de maandbladen in mét nietjes dan zal een bedrag voor het verwijderen in rekening worden gebracht

U heeft de mogelijkheid om per jaargang in te laten binden voor €14,- of per twee jaargangen voor €17,50.

Wilt u ervoor zorgen dat uw jaargang(en) vóór 1 april 2005 door ons ontvangen is (zijn)? U kunt deze sturen aan:

Secretariaat VBBN, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen.

Afgeven in het Bijenhuis, bijvoorbeeld tijdens onze Algemene Ledenvergadering op 19 maart, mag natuurlijk ook.

Van de Bestuurstafel

J.W. van der Dussen, Vice-voorzitter

Inmiddels heeft het Bondsbestuur de laatste vergadering op 17 december 2004 voor het afgelopen jaar afgesloten en is onmiddellijk begonnen met de voorbereidingen van het nieuwe jaar 2005.

Algemene Jaarvergadering De Algemene Jaarvergadering is vastgesteld op zaterdag 2 april 2005. De voorbereiding voor deze vergadering is al in volle gang. De afdelingssecretarissen zijn inmiddels geïnformeerd en er kunnen voorstellen worden ingediend tot uiterlijk 15 februari 2005.

Beleidsplan c.q. jaarplan 2005/2006 Het bestuur is reeds bezig dit plan te actualiseren voor de bovenstaande periode.

Ledenadministratie en verzekering De secretaris heeft op 22 november 2004 de conceptledenlijst 2005 en de formulieren opgave WA en Casco verzekering aan de

afdelingssecretarissen toegestuurd met het verzoek om uiterlijk 15 januari 2005 de ledenlijst gecorrigeerd terug te sturen. Een compliment aan de afdeling Dongen die al vóór de laatste bestuursvergadering de stukken had geretourneerd. Gaarne zo spoedig alle gegevens terugsturen naar het secretariaat in Tilburg.

Fusie besprekingen met de VBBN De gesprekken tussen onze Bond en de VBBN verlopen zeer positief. Een eerste gesprek tussen beide besturen heeft plaats gevonden op 7 oktober 2004 waarna een informatiebulletin is gepubliceerd door beide organisaties in oktober 2004. De commissie Organisatie en de commissie Financiën hebben reeds meerdere malen met elkaar gesproken en een eerste concept uit deze beide commissies zal worden besproken tijdens de vergadering op 13 januari 2005. Na deze vergadering zal wederom een bulletin worden gepubliceerd.

Bijengezondheidszorg Veel aandacht wordt steeds besteed aan dit onderwerp. De werkgroep is weer bijeen geweest op 29 november 2004. Voornemens is om in het voorjaar een bijeenkomst te houden over de onderwerpen: de varroamijt, Amerikaans vuilbroed en Bijenkastkever. Hiervoor zullen sprekers worden uitgenodigd.

Onderwijs De commissie Onderwijs heeft plannen om in het voorjaar van 2005 weer een cursus Bijenteeltleraar te organiseren. Er zijn inmiddels 19 aanmeldingen voor deze cursus.

Op 29 november 2004 heeft het secretariaat de afdelingen bericht dat er weer drie kringen zijn die een cursus 'Basiscursus Bijenhouden' hebben aangemeld. U kunt kandidaten aanmelden bij de kringen, De Baronie, Midden-Brabant en Noordoost-Brabant.

Studiedag De studiedag op 13 november 2004 was wederom een enorm succes. Veel leden hebben deze dag bezocht. De dag is reeds geëvalueerd om tot nog betere resultaten te komen voor toekomstige studiedagen. De commissie heeft veel goede reacties ontvangen en is nu al weer doende om de studiedag 2005 te organiseren.

Tuinidee 2005 Wij zullen weer deelnemen aan het evenement, 'Tuinidee' in de Brabanthallen te Den Bosch. Tuinidee wordt gehouden van woensdag 16 februari 2005 t/m zondag 20 februari 2005. In het maandblad BIJEN wordt een kortingsbon opgenomen. (Januarinumnummer)

Kringoverleg Op 28 oktober 2004 vond een kringoverleg plaats in Udenhout. Er was een goede opkomst en alle aanwezigen waren zeer tevreden over de behandelde thema's. De notulen van deze vergadering zijn door het secretariaat verzonden op 27 december 2004.

Verenigingsboek Er zijn nog maar weinig reacties binnengekomen over de accuratesse van het verenigingsboek. Om over een 'Up-to-Date'-boek te blijven beschikken, is het belangrijk dat de afdelingen daar ook hun verantwoordelijkheid in nemen. U bent toch ook geïnteresseerd in een handboek dat klopt m.b.t. de gegevens. Wijzigingen gaarne melden aan het secretariaat.

Jubilarissen Ook het afgelopen jaar is het weer een drukte geweest met het aantal jubilarissen. Onze bestuursleden zijn wederom zeer actief geweest om in de diverse afdelingen de jubilarissen te feliciteren en hun te eren. Het bestuur wil hierbij alsnog alle jubilarissen feliciteren. Voor meer informatie over het bovenstaande kunt u contact opnemen met het secretariaat, 013-58 36 350 of via onze website www.bijenhouders-zlto.nl.